

ŚLADAMI TELLERA I SCHILLERA

CZYLI O DWÓCH NIEMCACH,
KTÓRZY ZASTALI SOLEC DREWNIANY
A ZOSTAWILI MUROWANY

ALONG THE PATH OF TELLER AND SCHILLER
ABOUT TWO GERMANS WHO FOUND SOLEC WOODEN AND LEFT IT LAID WITH STONE.

Слідами Теллера і Шіллера
Або про двох німців, які застали Солець дерев'яним, а залишили муrowаним.

AUF DEN SPUREN VON TELLER UND SCHILLER,
DAS HEIßT, ÜBER ZWEI DEUTSCHE, DIE SOLEC HÖLZERN GEFUNDEN UND DANN GEMAUERT LASSEN HABEN.

Mapa – informator „Śladami Teller'a i Schiller'a. Czyli o dwóch Niemcach, którzy zastali Solec drewniany a zostawili murowany” został wydany w ramach projektu „Solec – otwarte miasto” finansowanego ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie, w ramach programu Patriotyzm jutra.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Henryk Teller (1855-1909) przyjechał do Solca w 1885 roku z Chełmży i objął tutaj funkcję burmistrza. Podczas jego urzędowania założono w mieście Ochotniczą Straż Pożarną. Wybudowano także ratusz, siedzibę soleckiego Nadleśnictwa, rzeźnię oraz gazownię miejską. Inwestowano w infrastrukturę: położono pierwszy odcinek kanalizacji, założono pierwszą centralę telefoniczną, wybudowano także dworzec kolejowy. Ponadto Teller starał się aktywizować mieszkańców Solca, popierając tworzenie stowarzyszeń śpiewaczych czy rzemieślniczych. Stał na czele powstałego w 1902 roku soleckiego Bractwa Strzeleckiego. W czasie jego władzy Solec stał się ważnym ośrodkiem przemysłu drzewnego. Henryk Teller zmarł w 1909 roku. Współcześni Tellerowi solecczanie uhonorowali go nazywając jego imieniem ulicę, przy której znajduje się siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej (obecnie ul. 29 Listopada).

Henry Teller (1855-1909) came to Solec in 1885 from Chełmża and became a mayor. During his reign, the Volunteer Fire Brigade was founded. The town hall, premises of Forest District, the slaughterhouse, and the gas plant were built by his initiative. He invested in infrastructure very much, as the first part of the sewer system was laid, the telephone exchange was established and the railway station was built as well. Moreover, Teller tried to put some life into Solec citizens by supporting the creation of singing groups or craft associations. He took the lead of the local Shooting Brotherhood created in 1902. During the time of his rule, Solec became an important place in the wood industry. Henry Teller died in 1909. He was then honored by the citizens by getting a street where the fire station is placed named after him. (currently 29th November st.)

Генріх Теллер (1855-1909) приїхав до Сольця у 1885 році з Хелмжи і обійняв тут посаду бургомістра. Під час виконання ним службових обов'язків в місті було започатковано Добровільну Пожежну Команду. Побудовано також ратушу, будинок солецького Управління лісового господарства, бійню, а також міську станцію газопостачання. Інвестовано в інфраструктуру: прокладено перший відрізок каналізації, закладено першу телефонну станцію, збудовано також залізничний вокзал. Крім того, Теллер намагався активізувати мешканців Сольця, підтримуючи створення співочих чи ремісничих товариств. Він очолив створюване у 1902 році Солецьке Стрілецьке Братство. Під час його управління Сolecь став важливим осередком лісової промисловості. Генріх Теллер помер у 1909 році. Нашадки Теллера вшанували його, назвавши його ім'ям вулицю, на якій знаходиться осередок Добровільної Пожежної Команди (зараз це вул. 29 Листопада).

Henryk Teller (1855-1909) kam im Jahre 1885 aus Chełmża nach Solec und übernahm hier das Amt des Bürgermeisters. Während seiner Amtszeit wurde in der Stadt eine Freiwillige Feuerwehr gegründet. Außerdem wurden ein Rathaus, der Sitz des Forstamtes Solec, ein Schlachthaus und ein städtisches Gaswerk gebaut. Es wurde in die Infrastruktur investiert: der erste Abschnitt der Kanalisation wurde verlegt, die erste Telefonzentrale installiert und ein Bahnhof gebaut. Darüber hinaus versuchte Teller, die Einwohner von Solec zu aktivieren, indem er die Gründung von Gesangs- und Handwerksvereinen unterstützte. Er stand an der Spitze der Bruderschaft der Schützen in Solec, die 1902 gegründet wurde. Während seiner Herrschaft wurde Solec zu einem wichtigen Zentrum der Holzindustrie. Henryk Teller starb im Jahr 1909. Die Solec-Bewohner, Zeitgenossen von Teller ehrten ihn, indem sie seinen Namen der Straße nannten, in der sich der Sitz von Freiwilligen Feuerwehr befindet (heute 29-Listopada-Straße).

Robert Schiller (1865-1958) – rodowity solecczanin – był właścicielem firmy budowlanej, która postawiła w Solcu wiele budynków mieszkalnych, gospodarczych oraz użyteczności publicznej. Przykładem może być pierwsza siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej. Najważniejszym budynkiem postawionym przez firmę Schillera był murowany kościół katolicki pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, zbudowany w latach 1911-1912. Firma Schillera rozbudowała także - o salę posiedzeń Rady Miejskiej – solecki ratusz. Spośród budynków mieszkalnych wyróżnia się przede wszystkim Villa Anna - obecna siedziba Muzeum Solca im. Księcia Przemysła.

Urodził się jako poddany króla pruskiego, umarł jako obywatel PRL. Całe życie mieszkał w Solcu.

He was born as one of the Prussian King's people but died as a citizen of the People's Republic of Poland. He lived his whole life in Solec. Народився, як підданий короля пруського, а помер, як громадянин Польської Народної Республіки (PRL). Все життя проживав у Сольці. Er wurde als Untertan des preußischen Königs geboren und er starb als Bürger der Volksrepublik Polen. Er lebte sein ganzes Leben in Solec.

Robert Schiller (1865-1958) – a native habitant of Solec. He was an owner of a construction company that raised many residential buildings and facilities in town, for example, the first fire station for the Volunteer Fire Brigade. The most important building raised by Schiller's company is the brick catholic church dedicated to st. Stanislaw Bishop and Martyr in the years 1911-1912. They also expanded Solec' town hall by the city council meeting room. Among the residential buildings, the one that stands out is Villa Anna - the current premises of Prince Przemysl's Museum of Solec.

Роберт Шіллер (1865-1958) - солеччанин за походженням - був власником будівельної фірми, яка звела у Сольці багато житлових будинків, господарських споруд, а також будинків загальноосвітнього використання. Прикладом може слугувати перший пункт розміщення Добровільної Пожежної Команди. Найважливішою будівлею, зведеною фірмою Шіллера, був муrowаний католицький костел ім. Св. Станіслава Біскупа і Мученика, побудований в 1911-1912 роках. Фірма Шіллера добудувала також зал засідань міської ради у солецькій ратуші. З переліку житлових будинків вирізняється перш за все Вілла Анна - теперішнє місце розташування Музею Сольця ім. Князя Пшемисла.

Robert Schiller (1865-1958) – ein gebürtiger Einwohner von Solec – war Eigentümer einer Baufirma, die viele Wohn-, Wirtschafts- und öffentliche Gebäude in Solec errichtete. Ein Beispiel kann der erste Sitz der Freiwilligen Feuerwehr sein. Das bedeutendste Bauwerk der Firma Schiller war die gemauerte, katholische Kirche st. Stanislaus der Bischof und Märtyrer, die, in Jahren 1911-1912 erbaut wurde. Schillers Firma erweiterte auch das Rathaus von Solec um einen Sitzungssaal für den Stadtrat. Unter den Wohngebäuden sticht die Villa Anna hervor, der heutige Sitz des Fürst-Przemysl-Museums in Solec.

Współczesna Villa Anna i Villa Anna na starej pocztówce.
Contemporary Villa Anna and Villa Anna on an old poster card.
Теперішній вигляд Вілли Анна та Вілла Анна на старій поштової листівці.
Zeitgenössische Villa Anna und Villa Anna in einer alten Postkarte.

Nasz spacer zaczniemy przy budynku **Villa Anna**. Budynek został postawiony w 1911 roku przez firmę Roberta Schillera, dla miejscowego piekarza Johanna Reinholza. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od imienia żony właściciela piekarni - Anny. Od 1959 do 1998 roku Villa była siedzibą Ośrodka Zdrowia. 12 marca 2009 roku w Villi Anna otwarto dla zwiedzających Muzeum Solca.

Następnie dochodzimy do **byłej siedziby aresztu**, postawionej przy ulicy Ułańskiej na zlecenie soleckiego Magistratu w 1923 roku.

Naprzeciwko aresztu znajduje się **budynek przy ul. Wolności 7**, zbudowany dla Otto Vogela w 1894 roku. Jest to najstarszy budynek postawiony przez Roberta Schillera.

Our walk starts by the Villa Anna. The building was raised in 1911 by Robert Schiller's company for the local baker Johann Reinholz. Its name comes probably from the bakery owner's wife's first name - Anna. From 1959 to 1998 Villa was used as a health center, and on 12th march 2009, it was opened as a Museum of Solec for visitors.

Nextly we approach the old detention building placed by Ułanska street at the request of Solec' Magistrate in 1923.

On the opposite of the detention, there is a building by Wolności street 7, raised for Otto Vogel in 1894, which is the oldest construction by Robert Schiller.

Нашу подорож почнемо біля будинку Вілла Анна. Будинок був зведений у 1911 році фірмою Роберта Шіллера для місцевого пекаря Йогана Рейнгольца. Назва будинку походить від імені дружини власника пекарні – Анни. В проміжок часу від 1959 до 1998 року у Віллі знаходився Осередок Здоров'я. А Музей Сольця для відвідувачів у Віллі Анна було відкрито 12 березня 2009 року.

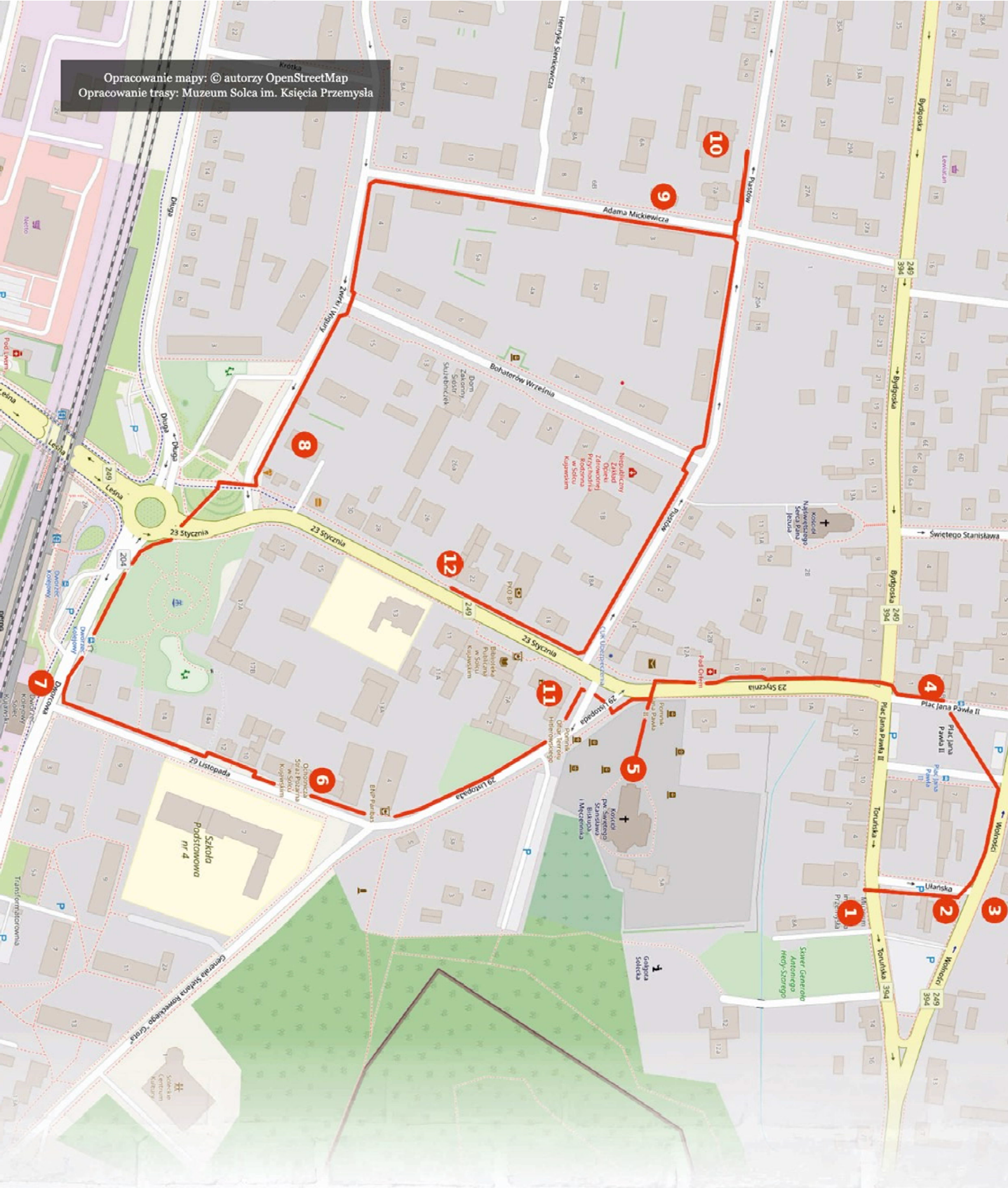
Далі ми підходимо до колишнього пункту для арештів, зведеного по вулиці Улянській на замовлення Магістрату в Сольці в 1923 році.

Навпроти пункту для арештів знаходиться будинок по вул. Свободи, 7, збудований для Отто Фогеля в 1894 році. Це - найстаріша будівля, побудована Робертом Шіллером.

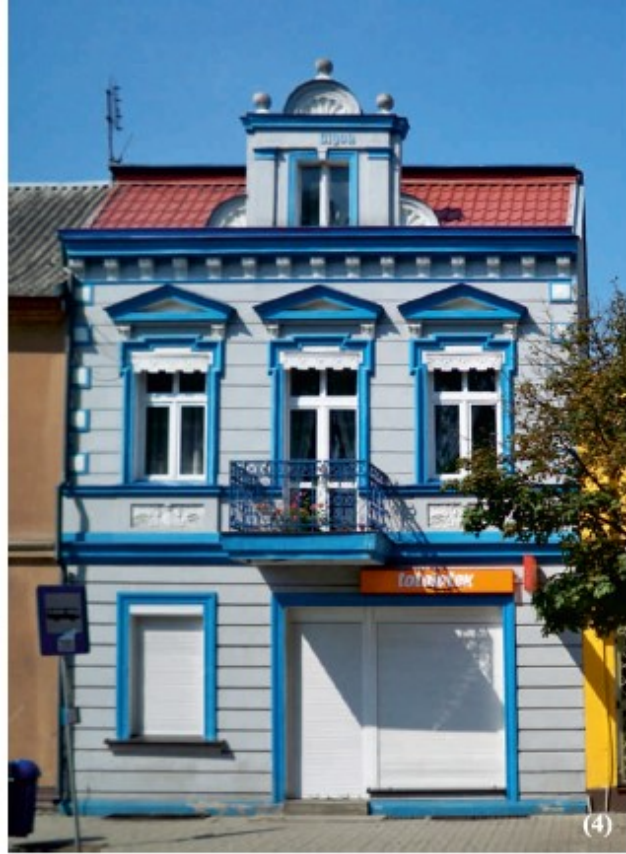
Wir beginnen unseren Spaziergang am Gebäude der Villa Anna. Das Gebäude wurde 1911 von der Firma Robert Schiller für den örtlichen Bäcker Johann Reinholz errichtet. Der Name stammt wahrscheinlich vom Vornamen der Ehefrau des Bäckereibesitzers - Anna. Von 1959 bis 1998 war die Villa ein Sitz des Gesundheitszentrums. Am 12. März 2009 wurde in der Villa Anna das Museum für Besucher geöffnet.

Dann kommen wir zum ehemaligen Arresthauptquartier, das im Auftrag des Magistrats in Solec im Jahr 1923 in der Ułanskastraße errichtet wurde.

Gegenüber dem Arrestquartier befindet sich ein Gebäude in der Freiheitstraße 7, gebaut für Otto Vogel im Jahr 1894. Das ist das älteste von Robert Schiller erbaute Gebäude.

1 Muzeum Solca im. Księcia Przemysła.	7 Stary budynek dworca kolejowego.
2 Dawny budynek aresztu.	8 Dawna siedziba Nadleśnictwa.
3 Budynek postawiony przez Roberta Schillera w 1894 roku.	9 Dawna gazownia miejska.
4 Kamienica na Placu Jana Pawła II 1 a.	10 Dawna rzeźnia miejska.
5 Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika.	11 Ratusz.
6 Ochotnicza Straż Pożarna.	12 Kamienica przy ul. 23 Stycznia 24.

Kamienica przy Placu Jana Pawła II 1A
 Picture of a townhouse by John Paul II Square 1 A
 Фото кам'яниці за адресою Площа Яна Павла II 1 A
 Foto des Mietshauses auf dem Johannes-Paul-II-Platz 1 A

Plac Jana Pawła II - dawny rynek. Główny plac naszego miasta wytyczono po wielkim pożarze w 1859 roku. Jedna z piękniejszych kamieniczek na soleckim rynku - pod adresem 1a, została zbudowana przez Roberta Schillera na początku XX wieku.

John Paul II Square - former market square. The main public square of our town was marked out after a big fire in 1859. One of the most beautiful townhouses in town with the number 1A was built by Robert Schiller at the beginning of the 20th century.

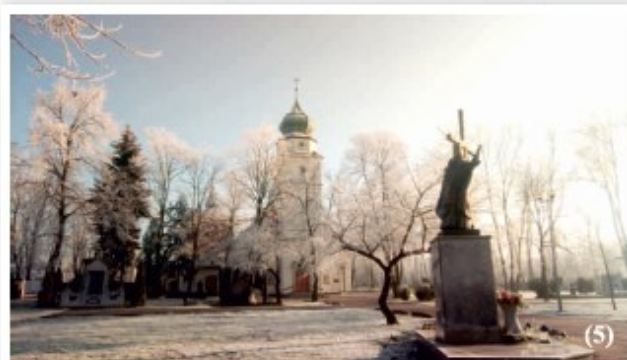
Площа Яна Павла II — це в минулому ринок. Головна площа нашого міста була утворена після великої пожежі в 1859 році. Одна з найкрасивіших кам'яниць на soleцькому Ринку — знаходиться за номером 1a, і вона побудована Робертом Шіллером на початку XX століття.

Der Johannes-Paul-II-Platz — der ehemalige Marktplatz. Der Hauptplatz unserer Stadt wurde nach dem großen Brand im Jahr 1859 markiert. Eines der schönsten Mietshäuser auf dem Marktplatz in Solec — an der Adresse 1a — wurde am Anfang des 20. Jahrhunderts von Robert Schiller erbaut.

Kościół przed rozbudową oraz współcześnie
 Picture of the church before expansion and at present
 Фото костела перед розбудовою та сучасний вигляд
 Foto der Kirche vor dem Ausbau und zeitgenössisch

Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Świątynia wybudowana przez firmę Roberta Schillera w latach 1911-1912, na miejscu starego XVIII-wiecznego kościoła. Pierwotnie kościół nie posiadał bocznych naw. Budowlę tę Schiller określał jako dzieło jego życia. W kościele znajduje się najcenniejszy solecki zabytek - XVII wieczny ołtarz św. Anny.

The church dedicated to st. Stanislaw Bishop and Martyr. It was built by Robert Schiller's company in the years 1911-1912 in the place of an old church from the 18th century. At first, the church didn't have side aisles. Schiller called this one his Opus vitae. In the church stands the most precious Solec relic - the altar of st. Anna from the 17th century.

Костел ім. Св. Станіслава Біскупа і Мученика. Храм був побудований фірмою Роберта Шіллера в 1911-1912 роках на місці старого костела XVIII століття. На початку костел не мав бічних добудов. Цю будівлю Шіллер назвав справою свого життя. У костелі зберігається найцінніша пам'ятка Сольця — вівтар св. Анни XVII століття.

Die Kirche von St. Stanislaus der Bischof und Märtyrer. Das Gotteshaus wurde von der Firma Robert Schiller in den Jahren 1911-1912 an der Stelle einer alten Kirche aus dem 18. Jahrhundert erbaut. Die Kirche besaß ursprünglich keine Seitenschiffe. Dieses Gebäude bezeichnete Schiller als sein Lebenswerk. In der Kirche befindet sich das wertvollste Denkmal in Solec — der Altar der Hl. Anna.

Zdjęcie remizy strażackiej na starej pocztówce
Picture of the fire station on an old postcard
Фото пожарной охорони на старій поштовій листівці
Ein Feuerwehrfoto auf einer alten Postkarte

Siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej.

Formacja założona w 1886 roku to najstarsza działająca do dzisiaj organizacja w Solcu. Do założenia straży walcze przyczynił się ówczesny burmistrz Solca, Henryk Teller. Ponadto, dzięki inicjatywie burmistrza, w 1890 roku strażacy otrzymali pierwsze wyposażenie ochronne.

The premises of the Volunteer Fire Brigade which was founded in 1886. It is the oldest functioning unit in Solec. Then reigning mayor Henry Teller had a large share in the founding, and what is more, thanks to his initiative in 1890 the firemen got their first protective equipment.

Осередок Добровільної Пожежної Охорони. Він був закладений у 1886 році і є найстарішою діючою донині одиницею в Соляці. Заснуванню добровільної пожежної охорони значною мірою посприяв тодішній бургомістр Соляці, Генріх Теллер. Крім того, завдяки ініціативі бургомистра, в 1890 році пожежники отримали перше пожежне спорядження.

Der Sitz der Freiwilligen Feuerwehr. Die im Jahr 1886 gegründete Formation ist die älteste Einheit in Solec, die bis heute aktiv ist. An der Aufstellung der Wache war Henryk Teller, der damalige Bürgermeister von Solec, maßgeblich beteiligt. Außerdem erhielten die Feuerwehrleute, dank der Initiative des Bürgermeisters, im Jahre 1890 die erste Schutzausrüstung.

Dworzec kolejowy. Co prawda nasze miasto posiada połączenie kolejowe od 1861 roku, ale murowany dwukondygnacyjny budynek powstał pod koniec XIX wieku, podczas gdy burmistrzem Solca był Henryk Teller. Stary budynek dworcowy pełnił swoją funkcję jeszcze w II dekadzie XXI wieku, praktycznie do momentu otwarcia w 2016 roku nowego Punktu Obsługi Podróżnych.

Dworzec kolejowy na starej pocztówce
The railway station on an old postcard
Залізнична станція на старій поштовій листівці
Der Bahnhof auf einer alten Postkarte

The railway station. Our town has had a rail connection since 1861, but a brick, two-story building was created at the end of the 19th century, when Henry Teller was the mayor. The old station building was fully functional in the 21st century, till the opening of the new passenger service point in 2016.

Залізнична станція. Що правда, наше місто має залізничне сполучення від 1861 року, але мурована двоповерхова будівля була збудована наприкінці XIX століття, в той час, як бургомістром Соляці був Генріх Теллер. Стара вокзальна будівля виконувала свою функцію ще до II декади XXI століття, практично до моменту відкриття в 2016 році нового пункту обслуговування подорожуючих.

Der Bahnhof. Unsere Stadt hat zwar seit 1861 einen Eisenbahnanschluss, aber das zweistöckige, gemauerte Gebäude wurde am Ende des 19. Jahrhunderts gebaut, als Henryk Teller ein Bürgermeister von Solec war. Das alte Bahnhofsgebäude erfüllte seine Funktion noch im zweiten Jahrzehnt des 21. Jahrhunderts, praktisch bis zur Eröffnung einer neuen Servicestelle für Reisende im Jahr 2016.

Nadleśnictwo na starej pocztówce
The Forest District on an old postcard
Лісництво на старій поштової листівці
Das Forstamt auf einer alten Postkarte

Siedziba soleckiego Nadleśnictwa. Budynek postawiony w 1895 roku był ważną inwestycją z uwagi na ogromne znaczenie przemysłu drzewnego w soleckiej gospodarce. Dzisiaj obiekt pełni funkcje mieszkalne.

Kolejne ważne budynki ze względu na gospodarkę komunalną - **rzeźnia i gazownia miejska**, były położone blisko od siebie i powstały w niedługim odstępie czasu - w 1906 i w 1907 roku. Budynek gazowni został rozebrany w latach 70. XX wieku.

The premises of Solec Forest District. The building created in 1895 was an important investment due to the great importance of the wood industry in the Solec economy. Today it is a residential building.

The next buildings, important due to the municipal economy - slaughterhouse and gas plant, were placed close to each other and raised in a short time period - in 1906 and 1907. The gas plant building was demolished in the 1970s.

Осередок солецького Лісництва. Будинок був збудований у 1895 році і став важливою інвестицією з огляду на величезне значення лісової промисловості в солецькій економіці. Зараз цей об'єкт виконує житлові функції.

Інші важливі для міської економіки споруди - міська бійня і станція з газопостачання, розташовувалися випити одна до одної і були побудовані в близьких часових проміжках - в 1906 і 1907 роках. Будівля газопостачальної станції була знесена у 1970-х роках XX століття.

Der Sitz des Forstamtes in Solec. Das im Jahr 1895 errichtete Gebäude war eine wichtige Investition aufgrund der großen Bedeutung der Holzindustrie in der Wirtschaft von Solec. Heute dient das Gebäude Wohnzwecken.

Weitere wichtige Gebäude der Kommunalwirtschaft - der städtische Schlachthof und das Gaswerk - lagen nahe beieinander und wurden in kurzer Zeit errichtet - 1906 und 1907. Das Gebäude der Gasfabrik wurde in den 1970er Jahren abgerissen.

Ratusz w Solcu na pocztówce z początku XX wieku.
Solec Town hall on a postcard from the beginning of the 20th century
Міська ратуша в Соляці на поштової листівці початку XX століття.
Das Rathaus in Solec auf einer Postkarte vom Anfang des 20. Jahrhunderts.

Ratusz w Solcu został wybudowany w latach 1890-1891. W latach 1911-1912 budynek został powiększony o salę posiedzeń Rady Miejskiej, wybudowaną przez firmę Roberta Schillera. Poza siedzibą miejscowych władz, do 1927 roku w ratuszu swoją siedzibę miała także policja. Jeszcze dłużej, bo do lat 80. XX wieku w budynku mieściła się również siedziba poczty.

Spacer zakończymy przy **ul. 23 Stycznia 24**. Pod tym adresem znajduje się dom wzniesiony przez Roberta Schillera dla swojej rodziny.

We finish the walk by the address on 23rd January st. 24. Here stands a house raised in 1910 for the Schiller family.

Подорож ми закінчимо на вул. 23 Січня 24. За цією адресою знаходиться будинок, зведений у 1910 році для родини Шіллерів.

Wir beenden den Spaziergang an der 23 Styczniastraße 24. An dieser Adresse befindet sich ein Haus, das 1910 für die Familie Schiller gebaut wurde.

Solec town hall was raised in the years 1890-1891. Nextly in 1911-1912 the building was expanded by the city council meeting room by Robert Schiller's company. Apart from the city authorities, up to 1927 the police also used the town hall as their headquarters. Even longer, till the '80s of the 20th century, the post also had its office there.

Ратуша в Соляці була побудована в 1890-1891 роках. У 1911-1912 роках будівлю було збільшено на залу засідань міської ради, добудовану фірмою Роберта Шіллера. Окрім того, що там перебувала місцева влада, до 1927 року в ратуші також розміщувалась і поліція. Ще довше, деє до 80-х років XX століття, у будівлі містилася також пошта.

Das Rathaus in Solec wurde in den Jahren 1890-1891 gebaut. In den Jahren 1911-1912 wurde das Gebäude um einen Sitzungssaal für den Stadtrat erweitert, der von der Firma Robert Schiller gebaut wurde. Neben dem Sitz der Gemeindeverwaltung war bis 1927 auch die Polizei im Rathaus ansässig. Noch länger, denn bis in die 1980er Jahre war in dem Gebäude auch die Post untergebracht.

MUZEUM SOLCA im. Księcia Przemysła

Prince Przemysł's Museum of Solec contact details.

Контакті дані плюс години роботи Музею.

Kontakt Daten und Öffnungszeiten des Museums.

ul. Toruńska 8, 86-050 Solec Kujawski,

tel. 52 387 31 20,

e-mail: muzeum@soleckujawski.pl,

www.muzeum.soleckujawski.pl

Godziny otwarcia / Opening hours /
години роботи/ Öffnungszeiten:

wtorek - piątek i niedziela / Tuesday - Friday and Sunday /
Вівторок - п'ятниця та неділя / Dienstag - Freitag und Sonntag:

12:00 - 18:00

poniedziałek i sobota - nieczynne /
Monday and Saturday closed / Понеділок і субота вихідні /
Montag und Samstag geschlossen

WSTĘP WOLNY / FREE ADMISSION / ВХІД ВІЛЬНИЙ / FREIER ENTRITT